

De ‘Haagse Bataven’ heten de keizer welkom

De hofvijver met links de regeringsgebouwen, schilderij van Paulus Constantijn la Fargue uit 1762 (Haags Historisch Museum)

Den Haag heette keizer Napoleon en Marie Louise welkom op 24 oktober. Het paar bleef een nacht en logeerde in Paleis Lange Voorhout, toen bewoond door de familie Hope. Heel veel leverde het keizerlijk bezoek niet op, behalve de eretitel ‘goede stad van het keizerrijk’. En enige tijd later de opdracht het Haagse Bos te kappen... **DOOR ALBERT ANDRIESEN**

Kort na het decreet van 9 juli 1810, waarin Holland bij Frankrijk werd ingelijfd, was er al sprake van een bezoek van Napoleon aan het nieuw ingelijfde gebied. Dat hoorde ook burgemeester van Den Haag Jan Slicher (1745-1815), die op 27 juli bij gouverneur Lebrun op bezoek was om over de noden van zijn stad te spreken. Aan het eind van dit uitgebreide onderhoud verzocht Lebrun Slicher om zich met zijn ‘bestuurderen’ te beraden op een mogelijk bezoek van de keizer aan Holland, in het bijzonder Amsterdam en Den Haag, en zich voor te bereiden op

de vorming van een erewacht daartoe. Op 30 juli werd dit door het college van burgemeester en wethouders besproken. Er werd een globaal plan opgesteld van illuminaties, erepoorten en andere versieringen en een erewacht te paard. De burgemeester werd verzocht dit met de gouverneur te gaan bespreken. Dit gebeurde op 7 augustus. Lebrun toonde zich tevreden met het voorstel, maar verzocht wel om een erewacht te paard en een erewacht te voet. Na dit onderhoud werd lange tijd niets over het keizerlijk bezoek vernomen. Pas op woensdag 4 september 1811

werd in Den Haag het bericht ontvangen dat Napoleon en Marie Louise een reis zouden ondernemen naar de Hollandse departementen. Gezien het verval dat in Den Haag was ontstaan door de overplaatsing van de residentie naar Amsterdam onder Lodewijk Napoleon, was de stemming onder de Haagse bevolking jegens diens broer niet bepaald gunstig. Ondanks de functies die Den Haag had gekregen bij de inlijving, zoals zetel van de Prefectuur, van de Onder-prefectuur en van het Keizerlijk Gerechtshof en waarvoor het stadsbestuur de keizer uitbundig had bedankt. Deze functies bleken per saldo weinig extra werkgelegenheid te hebben opgeleverd. De prefect baron De Stassart (1780-1854) en *maire* Isaac van Schinne (1759-1831, op 5 augustus 1811 benoemd tot burgemeester van Den Haag) moesten nogal wat druk uitoefenen om de nodige voorbereidingen te doen treffen. Hieraan werd op 5 september begonnen.

Aan weerszijden van het Lange Voorhout werden palen in de grond geslagen die met guirlandes werden verbonden en van illuminatie voorzien. Aan het begin van de Rijswijkse weg werd een erepoort opgericht en er werd gezorgd voor illuminatie van de belangrijkste publieke gebouwen. Later werd er vóór de Boschbrug ook een erepoort geplaatst, terwijl de turfdragers er één hadden opgericht op de Turfmarktbrug en de Korendragers er één plaatsten vóór de Bagijnestraat bij het Spui.

Twee weken vóór het bezoek riep de Prefect de bevolking – Den Haag had circa 42.000 inwoners – op om bij de komst van het keizerlijk paar hun huizen te versieren met guirlandes en festoenen van groen en zoveel mogelijk vlaggen uit te steken. Aan de oproep werd opvallend genoeg vooral in de sociaal mindere buurten gevolg gegeven, waar het vol werd van bogen, kransen en kronen.

In het midden van het Lange Voorhout werd een kleine muziektempel gebouwd, terwijl vlak daarbij het paleis – toen bewoond door de familie Hope – op vorstelijke wijze werd ingericht voor het verblijf van het keizerlijk paar.

Intussen werkte burgemeester Van Schinne aan een verzoekschrift aan de keizer om de vestiging van meer overheids-, onderwijs- en militaire instellingen te bepleiten ten behoeve van het door bovengenoemde verplaatsing van de residentie in armoede en verval geraakte Den Haag.

Bataven

Het gezegde gaat dat de keizer ‘in Amsterdam veertien dagen doorbracht en in Den Haag slechts veertien uur’. Helemaal juist is dat niet – Napoleon doorkruiste vanuit Amsterdam heel Noord-Holland en verbleef enkele dagen in Den Helder (*NiN* # 2) – maar er kan niet worden ontkend dat Den Haag enigszins jaloers was op de bijzondere status van Amsterdam.

Prent uit 1838 van Paleis Huguetan. Vanaf 15 februari 1811 was dit de residentie van de prefect van het Departement van de Monden van de Maas, de heer De Stassart. In 1838 was hier de Koninklijke Bibliotheek gevestigd (Haags Gemeentearchief)

Op 24 oktober verliet het keizerlijk echtpaar Amsterdam om via Haarlem naar Leiden te trekken om vervolgens dezelfde dag nog Den Haag te bereiken. Bij Hillegom, waar de grens van het Departement Monden van de Maas lag, werd het paar opgewacht door prefect De Stassart en detachementen van de erewacht en de Nationale Garde van Leiden. Op een erepoort stond in het Latijn het opschrift: ‘De Bataven aan Napoleon, die met weldaden en overwinningen het gebied van de (Monden van) de

Portret van Goswin Joseph Augustin Baron de Stassart, prefect van het Departement der Monden van de Maas, 1829. De Stassart was Belg en zat na 1813 – tot ongenoegen van velen – als senator van België in de Eerste Kamer van het (gecombineerde) Koninkrijk (Haags Gemeentearchief)

Maas doortrekt’. De Stassart hield een zeer vleiende welkomstoespraak, die hij nog eens dunnetjes overdeed bij aankomst van de keizerin, die twee uur later uit Amsterdam vertrokken was. Napoleon had inmiddels een bezoek aan Katwijk gebracht om de nieuwe zeesluizen te bezichtigen. Na het bezoek aan Leiden vertrok het keizerlijk echtpaar gezamenlijk richting Den Haag.

Even voor drie uur kwam de vorstelijke stoet bij de Boschbrug aan. Hier werden keizer en keizerin welkom geheten door maire Van

Het gezegde gaat dat de keizer in Amsterdam veertien dagen doorbracht en in Den Haag slechts veertien uur

Schinne en zijn adjuncten (wethouders) en de leden van de municipale raad. Van Schinne liet weten dat de stad 'met de levendigste vreugde Uwe Majesteit' ontving. "Het zou te moeilijk zijn, Sire, de gevoelens uit te drukken, welke op dit ogenblik opwellen in onze ziel, door drongen van bewondering voor den Held der Eeuw, en aan wien onze harten, om zoo te zeggen, willekeurig de geloften hernieuwen van een verknochtheid en hernieuwde trouw; de inwoners van Den Haag, Sire, in haar muren den grootsten Monarch des Heelals ziende aankomen, verheugen zich in hun geestdrift, door een vonk van zijn verheven en onuitputtelijk genie hun ouden luister te zien herboren worden." Et cetera.

De stadssleutels die Napoleon kreeg overhandigd. De sleutels zijn in de Tweede Wereldoorlog verdwenen. (Foto: Haags Gemeentearchief)

En tot de keizerin: "En gij Mevrouw!, ontvang de gevoelens onzer liefde, en van onzen diepsten eerbied. Mogt gij nog steeds het geluk uitmaken van den onoverwinnelijken Held, aan wien gij verbonden zijt, en den geliefden Zoon zien groeien en schitteren, die reeds de wellust van geheel Frankrijk, de hoop van een toekomstend geslacht is: Mogt hij onder uw opzigt, en naar het voorbeeld van zijn doorluchtigen Vader, eens het geluk maken van het uitgestrekte Rijk, dat hij regeren zal en steeds de afgod der groote natie zijn."

Op een fraai, roodfluwelen kussen, met gouden franje geboord en aan de hoeken met kwasten versierd, was een met de keizerskroon gedekte en door

lauwertakken omgeven N geborduurd en hierop waren de zwaar vergulde en speciaal vervaardigde sleutels van de stad neergelegd, die de maire met een hoofse buiging aanbood. "Neem, Sire, met een blik van goedheid de sleutels dezer oude residentieplaats aan en geloof niet, dat hare inwoners onwaardig zijn, onder het getal Uwer trouwe onderdanen geteld te worden."

Twaalf jongedames traden vervolgens naar voren. Eén van hen droeg een soortgelijk kussen met twee op satijn gedrukte verzen, dat eveneens aan het keizerlijk paar werd aangeboden en waarbij de verzen als welkomstgroet werden voorgedragen. Vijftienhonderd kinderen, allen in hun beste kleren gestoken en twee aan twee een guirlande dragend, waren het vorstelijk paar tot hier tegemoet gegaan. De Nationale Garde was aan weerszijden van de weg opgesteld, de erewacht te paard, de lansiers en enige andere korpsen van de Keizerlijke Garde reden de stoet vooruit langs de weg, die door de schoolkinderen met bloemen was bestrooid. Van de Sint Jacobs-toren waren vijf keizerlijke vlaggen uitgestoken en tegen de middag waren de klokken gaan luiden tot het keizerlijk paar de stad had bereikt.

Op het Lange Voorhout, toen *Cours Napoléon* genoemd, speelde de militaire kapel in de reeds eerder genoemde muziektempel. Weldra was het gezelschap aangekomen bij Paleis Lange Voorhout, het logeeraadres van het keizerlijk paar (nu het onderdak van het museum Escher in het Paleis). Overigens was het enthousiasme van de toeschouwers langs de weg niet uitbundig te noemen; vreugdekreten waren er slechts in beperkte mate.

Onomkoopbaar bestuur

Aangekomen bij Paleis Lange Voorhout stapte het gezelschap gelijk over in open rijtuigen om een bezoek te brengen aan Scheveningen. Napoleon was vooral geïnteresseerd in de seinpost en de kustverdediging (zie p. 44-47). Volgens dagboek aantekeningen van particulieren was er 'tamelijk veel' volk op de been. Maar ook hier was geen sprake van veel enthousiasme, in tegenstelling tot wat de officiële publicaties vermeldden. Na het bezoek aan Scheveningen keerde het gezelschap terug via Noordeinde, Hartogstraat, voorlangs de Lange Vijverberg, die toen de *Cours de l'Impératrice* werd genoemd, Plaats, Buitenhof, Binnenhof, Plein, toen *Place du Roi de Rome* geheten, Lange Poten, Spuistraat, Venestraat, Hoogstraat, Plaats, Lange Vijverberg, Tournooiveld en zo terug naar Paleis Lange Voorhout.

Daarna werd door het gezelschap gedieneerd. 's Avonds werden weer enkele speeches vol vleierij afgestoken, met name door president Cornelis Felix van

Het huis van Hope aan het Lange Voorhout nr. 74, waar Napoleon in 1811 logeerde. Litho uit 1840 (Haags Gemeentearchief)

De Kneuterdijk gezien naar de Plaats in 1760. Geheel rechts het Johan de Witthuis en daarachter de stadhoudelijke koets die uit de Hartogstraat komt; in de verte (v.l.n.r.) het Buitenhof met het Stadhoudelijk Kwartier en Huis van Albemarle (waarboven het dak en de toren van de Nieuwe Kerk aan het Spui) en de Plaats en de Gevangenpoort. Maker prent: Jacob Elias la Fargue (Haags Gemeentearchief)

Maanen (1769-1849) van het Keizerlijk Gerechtshof en president Daniël Jan Steyn Parvé (1757-1831) van de rechtbank van eerste aanleg. Als enigszins inhoudelijke passage kan de volgende uit de toespraak van Van Maanen worden geciteerd: “Wat ons betreft, Sire, geroepen tot het overwegen, het bestuderen en het toepassen der wetten, onvergankelijke gedenktekenen van Uw hoge wijsheid en diep vernuft, wij putten er dagelijks nieuwe redenen uit, om waardig en getrouw de vererende last te vervullen, welke wij aan Zijner Majesteits gunst te danken hebben, en daardoor mede te werken om aan Uw onderdanen één der grootste weldaden, die gij hun bestemd hebt, te verzekeren, die namelijk van een spoedig, trouw en onomkoopbaar bestuur der justitie.”

Intussen waren in de stad de illuminaties ontstoken. Het Lange Voorhout en speciaal de residentie van de Prefect (thans nr. 34, gebouw Hoge Raad) schitterden daarbij het meest. Het keizerlijk echtpaar bleef echter thuis, de keizerin was waarschijnlijk te vermoeid. De keizer verleende die avond audiëntie aan de voornaamste autoriteiten, alsmede aan de katholieke geestelijken en de predikanten der verschillende wijken. Belangrijkste gesprekspartner was het stadsbestuur. Bij deze gelegenheid kon maire Van

Schinne zijn verzoekschrift overhandigen en aan de keizer toelichten. Het uiteindelijk resultaat was mager: géén werk-scheppende instellingen, maar alleen de eretitel ‘goede stad van het keizerrijk’, die overigens alleen aan belangrijke steden werd verleend. Tevens schonk de keizer 10.000 francs ten behoeve van de armen. In het kader van het onderhoud met het stadsbestuur had ook nog een gesprek plaats met de heer Tullingh, commandant van de Haagse schutterij, waarbij de keizer de houding van het korps weliswaar goedkeurde, maar hun uitrusting te kostbaar achtte. Tullingh kon de keizer enigszins geruststellen door naar de speciale gelegenheid van diens bezoek te verwijzen, maar kreeg toch opdracht om direct na het gesprek de minister van Buitenlandse Zaken, Hugues-Bernard Maret duc de Bassano (1763-1839), op minutieuze wijze over de organisatie van het korps te informeren.

Haagse Bos kappen

Overigens had het keizerlijk bezoek voor de Haagse gemeente nog een nare nasleep. In 1812 gaf Napoleon opdracht het hele Haagse Bos te kappen, waartoe in 1810 in feite al plannen bestonden. Het hout zou goed van pas komen voor de bouw van oorlogsschepen. Met het opstellen van een tienjarenplan en lang-

hij zeer tevreden. Hij verhoogde een eerder geplaatste opdracht van acht 48-ponder kanonnen van 8 tot 10 stuks. Minder content was hij met de wijze van gieten van de mortieren. De keizer had namelijk opdracht gegeven ‘mortiers à plaque’ te gieten met een kamer voor 25 à 30 pond buskruit. In plaats daarvan waren mortieren met een kamer van slechts 11 pond buskruit gegoten. Nog diezelfde dag schreef hij aan zijn minister van Oorlog, Clarke duc de Feltre (1765-1818), een brief waarin hij zijn verwondering uitdrukte over het feit dat zijn opdracht verkeerd was begrepen en dat de dienstdoend officier zijn vak niet geheel leek te verstaan.

Met dit bezoek was het vorstelijk verblijf in Den Haag teneinde. Tussen acht en negen uur – vroeger dan verwacht – moesten burger- en erewacht in de wapens komen om het keizerlijk paar uitgeleide te doen. Onder felle regenbuien trok de stoet via Wagenstraat en Zieken de stad uit om naar Delft af te reizen. ■

ALBERT ANDRIESEN WAS WERKZAAM BIJ DE FRANSE AMBASSADE, HET MINISTERIE ECONOMISCHE ZAKEN EN WAS ADJUNCT-DIRECTEUR VAN DE ECONOMISCHE VOORLICHTINGSDIENST. NU IS HIJ GIDS- VRIJWILLIGER BIJ HET HAAGS HISTORISCH MUSEUM, HIJ SCHRIJFT ARTIKELEN EN HOUDT LEZINGEN OVER DE HISTORIE VAN DE STAD.

zaam-aan acties is deze opzet vrijdeld. Zo nam landmeter Arie van der Spuy alle tijd om het bos op te meten. Op deze wijze haalde het bos ongeschonden het vertrek van de Fransen eind 1813. De volgende morgen begaf Napoleon – zelf oud-artillerieofficier – zich reeds om zeven uur te voet naar de geschutgieterij aan de Nieuwe Uitleg. Over de inrichting van de gieterij was